

MAANDBLAD VAN „OUD-UTRECHT”

VEREENIGING TOT BEOEFENING EN TOT VERSPREIDING VAN
DE KENNIS DER GESCHIEDENIS VAN UTRECHT EN OMSTREKEN

1 OCTOBER
1938

ONDER REDACTIE VAN:
G. A. EVERS

13^e JAARGANG
N° 10

UITGAVE DER VEREENIGING. ADRES: VAN SPEIJKSTRAAT 20

HOE DE VROEDSCHAP IN 1614 DE JAARMARKT REORGANISEERDE.

(Voortzetting en slot van blz. 80).

Reeds den 21sten Maart had de Vroedschap besloten, om de veranderingen, „bij affictie van billetten door alle de provincien kundt te maken”, terwijl de Staten bepaalden, „dat sij dese onsen brieff doen vuytroepen ende publiceren binnen de voorschreven stadt Utrecht ende andere steden ende plaetsen daert behooren ende van node wesen sall, ende daermen gewoonlyck is vuytroepinghe ende publicatien te doen, ten eijnde dat de voorschreven jaermerckt ende het inhouden van desen eenen yegelijck kenlijcken ende notoir sij”. Dat deze publicatie werkelijk op ruime schaal en op de voor dien tijd zeldzame manier geschiedde, toont de stadsrekening over 1613/14 (blad 27a), waar de tweede kameraar verantwoordde:

„Peter Voet, boeckvercooper, betaelt dsomme van tweehonderttwee ende tsestich ponden¹⁾ ende thien schellingen vuytzaecke hij den 8en Juny 1614 gedruckt ende geleverd heeft ses duysent billetten soe in duyts als in francois vande nyuwe jaermerckt die alsnu Magdalenen gehouden wordt in plaetse die men Pontiani te houden plach”.

Niet alleen het voor dien tijd zeer groote bedrag, maar ook de verspreiding van het billet in verschillende talen bewijst, van welk eene ongewone beteekenis de jaarmarkt voor het economisch leven der stad werd geacht. Uit Rijn- en Walenland, zoo niet verder, werden de kramers verwacht, om hier hunne waren uittestallen en te verkoopen. En omgekeerd moesten de trekkende kooplui te Utrecht weer de voortbrengselen der plaatselijke nijverheid inslaan, om ze op de jaarmarkten hunner landstreken aan den man te brengen.

Het nut eener soortgelijke reclame was blijkbaar vroeger proefondervindelijk gebleken. Bij vroedschapsresoluties van den 9den Mei en den 13den Juny 1597 was n.l. „opt versoeck vande linnevevers ende tot gerieff vande coopluyden” besloten om jaarlijks

„twee vrije merckten van allrehande linnewaet” intestellen, ten einde „de neringhe ende negotiatien deser stadt te vorderen ende verbeteren”. Toen waren „300 billetten vande nijmerckct alhier vant linnelaecken” gedrukt, „die alomme gesonden sijn omme aengeslagen te worden” en waarvoor den gezworen staten- en stadsdrukker Salomon de Roy 9 pond ¹⁾ was uitbetaald.

De poging van het gemeentebestuur om de jaarmarkt, waarvoor de bijzondere zorg voortaan aan een tweetal gecommiteerden uit zijn midden werd opgedragen, tot een belangrijk handelscentrum te maken, slaagde in 1614 ten volle en gedurende een paar eeuwen heeft zij zich als zoodanig gehandhaafd. Eerst in de 19de eeuw ontvaardde zij allengs in eene gelegenheid, die uitsluitend aan vermaak was gewijd. Aanvankelijk waren bier- en koekkramen de eenige afwijkingen van de koopmansuitstallingen, maar in die kramen werd vaak grof gedobbeld en onder de koopwaren was natuurlijk veel, wat den koper niet immer tot nut verstrekte. Bovendien gaven vele stedelingen en buitenlui zich gedurende den jaarmarkttijd meer dan anders aan drinkgelag en hazardspel in de herbergen over, maar ook in dit opzicht bracht de jaarmarkt nog winst, wijl ze vrij spoedig de 46 ééndagskermisen verdrong, die om en in de stad op verschillende pleinen van kerken en andere stichtelijke gebouwen werden gevierd.

En tegen dieven en andere boosdoeners, die tijdens de marktdrukte hun slag hoopten te slaan, werd vrij afdoende gewaakt, en bepaalde de overheid, dat „in yder poorte een bequaem en sterck man gestelt sal worden omme gedurende deser kermisse ofte jaermerck de bedelaers soe veel mogelick buyten de stadt te weren”.

E.

---

1) Een pond gold destijds 20 schellingen.

UTRECHT ALS GILDESTAD. IV (slot).

De Staatsregeling van 1798 had „alle Gilden, Corporatiën of Broederschappen van Neeringen, Ambachten of Fabrieken” in de Republiek vervallen verklaard. De aldus grondwettelijk voorgeschreven liquidatie der gilden ging echter niet zonder botsingen tusschen de stedelijke belangen en de nieuwe vrijheidsbeginselen. Van den aanvang af botste het nieuwe nationale vrijheidssysteem tegen de opvatting van de gesloten stedelijke huishouding over het begrip burgerrecht. Ook in Utrecht — aldus de schrijver van het hoogeschool-proefschrift „De Afschaffing der Gilden in Nederland” — klampte de stedelijke overheid zich vast aan de oude „stadtwirtschaftliche” opvatting van het burgerrecht. Bij besluit van 21 Januari 1799 eischte zij het plaatselijk burgerschap „voor alle degene, welke voortaan binnen deze stad enige affaires willen beginnen te exerceren.” Zelfs voor de eigen stadgenooten werd de vestigings-